

С.В. ГУСАК, аспірант,
Л.В. ШЕВЧЕНКО, доктор ветеринарних наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Вплив хелатних сполук мікроелементів і мікробного β-каротину на гематологічні показники та обмін речовин у японських перепелів

Встановлено, що заміна в основному раціоні неорганічних сполук мікроелементів на їх гліцинати у дозі, що відповідає потребі перепелів батьківського стада підвищує кількість еритроцитів і концентрацію гемоглобіну в крові, стимулює обмін вуглеводів, білків та фосфору.

Японські перепели, гліцинати мікроелементів, β-каротин, плазма крові, гемоглобін, еритроцити, обмін речовин

Забезпечення високої продуктивності та відтворної здатності перепелів батьківського стада передбачає використання в їх годівлі значної кількості біологічно активних речовин, у тому числі макро-, мікроелементів, вітамінів та каротиноїдів [7].

Входячи до складу біологічних рідин, активних центрів ферментів, гормонів та вітамінів, мікроелементи регулюють осмотичний тиск крові, стабілізують мембранний потенціал, впливають на величину рН міжклітинної і внутрішньоклітинної рідини, беруть участь в окисно-відновних процесах. Загальновідомо, що від забезпеченості птиці мікроелементами та іншими біологічно активними речовинами залежить інтенсивність обміну речовин і рівень гематологічних показників [6,9]. Нині доведено, що альтернативою для неорганічних солей мікроелементів є їх хелатні сполуки, які позитивно впливають на продуктивність, якість продукції, а також володіють високою біологічною доступністю для організму птиці [5].

Однак застосування комплексу хелатних сполук мікроелементів і мікробного β-каротину, як джерел біологічно активних речовин у годівлі перепелів батьківських стад, стримується через відсутність досліджень з вивчення їх комплексного впливу на клініко-гематологічні показники, обмін речовин, продуктивність, відтворну здатність та якість продукції.

Тому **метою досліджень** було вивчення впливу комплексу гліцинатів заліза, міді, марганцю, цинку та кобальту, а також мікробного β-каротину на гематологічні показники крові та обмін речовин японських перепелів батьківського стада.

Матеріал і методи досліджень. Експеримент проводили в умовах науково-дослідної лабораторії

кафедри гігієни та санітарії ім. А.К.Скороходька Національного університету біоресурсів і природокористування України. Для даного дослідження було відібрано 75 японських перепелів батьківського стада. З них за принципом аналогів сформували три групи по 25 голів у кожній (20 самок і 5 самців), дослід тривав 90 діб. Піддослідне поголів'я утримували у триярусній клітковій батареї відповідно до існуючих нормативів [1]. Протягом зрівняльного періоду (15 діб) перепели всіх груп споживали повнораціонний комбікорм збалансований за поживними та біологічно активними речовинами. Перепели контрольної групи під час усього дослідження одержували комбікорм з сумішшю неорганічних солей мікроелементів, а перепелам дослідних груп вводили різні дози їх хелатних форм. Вміст мікроелементів у комбікормі перепелів контрольної та першої дослідної групи з розрахунку на 1 кг корму складав: заліза – 500 мг, міді – 20 мг, цинку – 330 мг, марганцю – 351 мг, кобальту – 4 мг. Для птиці другої дослідної групи дозу введення хелатних сполук мікроелементів було зменшено удвічі. До комбікорму перепелів усіх груп був включений вітатон у кіль-

1. Схема дослідження

Група	Період дослідження	
	зрівняльний (15 діб)	основний (90 діб)
Контрольна	ОР	неорганічні солі Fe, Cu, Zn, Mn, Co; β-каротин
1-дослідна		гліцинати Fe, Cu, Zn, Mn, Co; β-каротин
2-дослідна		гліцинати (1/2 дози порівняно з контрольною та 1-ю дослідною групами) Fe, Cu, Zn, Mn, Co; β-каротин

* – Науковий керівник – доктор ветеринарних наук Л.В.Шевченко

кості 1 г/кг корму. Вітатон – це біомаса гетероталічного гриба *Vl. trispora*, яка містить до 8% β -каротину. В якості наповнювача використовувалося борошно двохстулкових молюсків (табл. 1). Після завершення досліду відбирали кров для досліджень.

Для цього з кожної групи брали по 5 перепелів, у яких вранці до годівлі відбирали кров після евтаназії.

Концентрацію гемоглобіну в крові птиці визначали, використовуючи набір реактивів ТОВ НВП «Філісіт-Діагностика» [3].

Кількість еритроцитів та лейкоцитів у крові тварин визначали за допомогою лічильної камери Горяєва [3]. Лейкограму виводили за загальноприйнятою в клінічній практиці методикою шляхом диференційного підрахунку 200 лейкоцитів у мазках крові, пофарбованих за Романовським-Гімзою, під імерсійною системою мікроскопу [8].

Показники обміну речовин у плазмі крові перепелів, а саме: вміст загального білка, глюкози, сечовини, сечової кислоти, активність аланінамінотрансферази (АлАТ), аспартатамінотрансферази (АсАТ), гамма-глутамілтранспептидази (ГГТ), β -амілази, лужної фосфатази (ЛФ) визначали за загальноприйнятими методиками на автоматичному біохімічному аналізаторі VITROS-250, за допомогою комбінованих діагностичних наборів фірми „Ortho-Clinical Diagnostics” (США) [2].

Статистичну обробку одержаних результатів проводили, використовуючи програмне забезпечення Microsoft Excel 2007, а вірогідність різниці визначали за критерієм Стьюдента [4].

Результати досліджень. Встановлено, що згодовування перепелам першої дослідної групи комплексу хелатів мікроелементів та мікробного β -каротину сприяло збільшенню кількості еритроцитів порівняно з контролем та другою дослідною групою на 22,6% і 6,6% відповідно. Вірогідне збільшення кількості еритроцитів спостерігалось також у крові перепелів другої дослідної групи і становило 15% по відношенню до контролю, що свідчить про стабільне надходження кисню до тканин, сприяє активному транспорту амінокислот, мікроелементів, вітамінів, гормонів й інших речовин.

Вміст гемоглобіну в крові тісно пов'язаний із кількістю еритроцитів і відображає функціональний стан кровотворних органів птиці.

Дослідження свідчать, що концентрація гемоглобіну в крові перепелів батьківського стада за умов застосування комплексу гліцинатів мікроелементів і мікробного β -каротину в дозі, що відповідає потребі птиці, вірогідно підвищується порівняно з контролем на 6,5% (табл. 2). Вміст гемоглобіну в крові перепелів другої дослідної групи підвищився на 4% по відношенню до контролю, не дивлячись на те, що дозу згодовування гліцинатів мікроелементів і мікробного β -каротину було зменшено вдвічі.

Кількість лейкоцитів і швидкість осідання еритроцитів у крові птиці першої та другої дослідних груп

2. Гематологічні показники крові перепелів (M $\pm$ m, n=5)

Показник	Група		
	контрольна	1-дослідна	2-дослідна
Гемоглобін, г/л	120,80 $\pm$ 1,39	128,60 $\pm$ 1,33*	125,60 $\pm$ 1,36*
Еритроцити, Т/л	3,18 $\pm$ 0,11	3,90 $\pm$ 0,04*▲	3,66 $\pm$ 0,06*
Лейкоцити, Г/л	7,30 $\pm$ 0,62	5,92 $\pm$ 0,86	7,90 $\pm$ 0,99
ШОЕ, мм/год	2,20 $\pm$ 0,97	1,80 $\pm$ 0,80	2,20 $\pm$ 1,11
Лейкограма, %			
Нейтрофіли сегментоядерні	15,6 $\pm$ 2,50	27,20 $\pm$ 3,10*	24,80 $\pm$ 3,01*
Еозинофіли	15,60 $\pm$ 0,60	13,20 $\pm$ 1,16	15,00 $\pm$ 1,45
Моноцити	4,80 $\pm$ 1,02	4,40 $\pm$ 0,68	5,20 $\pm$ 1,07
Лімфоцити	62,00 $\pm$ 1,70	55,00 $\pm$ 4,32	53,00 $\pm$ 3,52

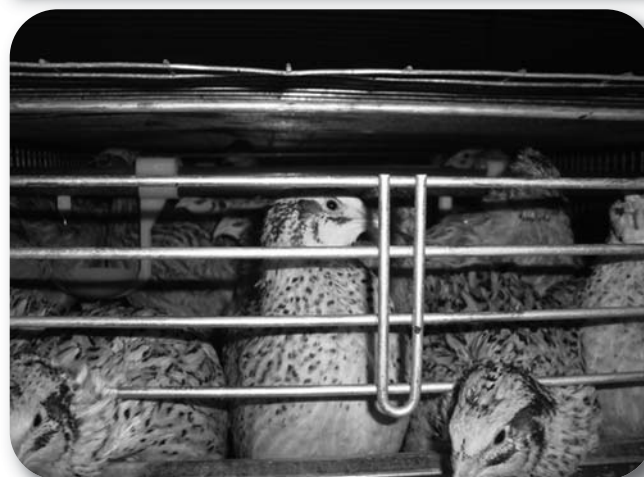
Примітка (тут і в наступних таблицях):

* – P<0,05 порівняно з контролем,

▲ – P<0,05 порівняно з другою дослідною групою.

3. Показники вуглеводного, білкового і мінерального обміну плазми крові перепелів (M $\pm$ m, n=5)

Показник	Група		
	контрольна	1-дослідна	2-дослідна
Загальний білок, г/л	44,64 $\pm$ 2,78	49,22 $\pm$ 2,52	51,50 $\pm$ 2,15
Сечова кислота, моль/л	249,68 $\pm$ 18,20	406,64 $\pm$ 29,74*▲	302,92 $\pm$ 18,43
Сечовина, ммоль/л	0,68 $\pm$ 0,05	0,78 $\pm$ 0,10	0,70 $\pm$ 0,04
Глюкоза, ммоль/л	11,10 $\pm$ 0,41	13,32 $\pm$ 0,67*	11,66 $\pm$ 0,41
Кальцій, ммоль/л	3,12 $\pm$ 0,06	3,24 $\pm$ 0,04	3,24 $\pm$ 0,06
Фосфор, ммоль/л	2,64 $\pm$ 0,39	4,00 $\pm$ 0,48*	3,29 $\pm$ 0,29

4. Активність ферментів плазми крові перепелів ($M \pm t$, $n=5$)

Показник	Група		
	контрольна	1–дослідна	2–дослідна
АлАТ, У/І	18,40±3,84	17,80±1,93	24,40±5,13
АсАТ, У/І	26,20±4,25	34,20±3,77	36,40±8,41
Лужна фосфатаза, У/І	286,80±20,25	374,60±12,54*	282,40±16,81
ГГТ, У/І	22,80±2,35	24,20±2,48	22,60±1,57

суттєво не відрізнялися від аналогічних показників у контролі і знаходились у межах фізіологічних коливань.

Аналіз лейкограми крові свідчить, що у перепелів батьківського стада дослідних і контрольної груп показники, які характеризують функціональний стан кровотворних органів (співвідношення еозинофілів, лімфоцитів та моноцитів) суттєво не відрізнялися. Хоча у крові птиці першої та другої дослідних груп спостерігалось вірогідне підвищення кількості нейтрофілів по відношенню до контрольної групи на 11,6% та 9,2% відповідно. При цьому у крові перепелів батьківського стада дослідних груп не було виявлено незрілих та патологічних форм лейкоцитів

Проведеними дослідженнями встановлено, що згодовування перепелам першої дослідної групи комплексу хелатів мікроелементів та мікробного β -каротину підвищило рівень глюкози в плазмі крові на 20% по відношенню до контролю (табл.3).

Згодовування перепелам другої дослідної групи суміші гліцинатів мікроелементів і мікробного β -каротину в дозі, що відповідає половині добової потреби птиці, не змінює рівень глюкози в крові порівняно з контролем.

Не виявлено також змін вмісту загального білка і сечовини у плазмі крові перепелів першої та другої дослідної груп. Проте слід відмітити вірогідне підвищення рівня сечової кислоти в плазмі крові перепелів першої дослідної групи на 63% у порівнянні з контролем та на 34% по відношенню до другої дослідної групи, що свідчить про посилення обміну

білків у тканинах під впливом хелатних сполук мікроелементів. У перепелів другої дослідної групи рівень сечової кислоти у плазмі крові знаходився на рівні контролю і відповідав оптимальним значенням цього показника у здорової птиці.

Важливим з точки зору доцільності застосування гліцинатів мікроелементів у профілактиці порушень мінерального обміну в організмі перепелів є дослідження рівня кальцію та фосфору в плазмі крові.

Вміст неорганічного фосфору в плазмі крові перепелів першої дослідної групи збільшився порівняно з контролем на 51%. Проте вміст кальцію в плазмі крові перепелів першої дослідної групи знаходився на рівні контролю, а його концентрація відповідала нормативним значенням цих показників у птиці даного виду. У перепелів другої дослідної групи зміни рівнів загального кальцію та неорганічного фосфору в плазмі крові не спостерігалися і знаходились у межах фізіологічних норм.

Виявлено, що у перепелів першої дослідної групи активність АлАТ АсАТ і ГГТ плазми крові не змінювалися порівняно з контролем, що свідчить про високу активність процесів трансамінування амінокислот та їх транспортування у тканини при згодовуванні комплексу хелатів мікроелементів та мікробного β -каротину. Також не встановлено вірогідної різниці за цими показниками і у птиці другої дослідної групи та контролем (табл. 4).

Таким чином, активність вищезазначених ферментів у плазмі крові свідчить про стабільний функціональний стан печінки перепелів за умов згодовування гліцинатів мікроелементів.

Активність лужної фосфатази, яка характеризує стан фосфорного обміну, у плазмі крові перепелів першої дослідної групи збільшилася на 30%, а у птиці другої дослідної групи знаходилась на рівні контролю. Одержані дані свідчать про високий ступінь обміну фосфорорганічних сполук в тканинах перепелів батьківського стада, що отримували суміш гліцинатів Fe, Cu, Zn, Mn, Co та β -каротину.

Висновки

1. Заміна в основному раціоні неорганічних сполук мікроелементів на суміш гліцинатів заліза, міді, цинку, марганцю, кобальту та введення мікробного β -каротину сприяє збільшенню кількості еритроцитів та вмісту гемоглобіну в крові перепелів.

2. Заміна неорганічних форм мікроелементів у комбікормі перепелів батьківського стада на гліцинати заліза, міді, цинку, марганцю і кобальту в дозі, що відповідає потребі, стимулює метаболізм вуглеводів, білків та фосфору у тканинах, та забезпечує функціональний стан печінки на фізіологічному рівні.

Установлено, что замена в основном рационе неорганических соединений микроэлементов на их глицинаты в дозе, которая отвечает потребности перепелов родительского стада, повышает количество эритроцитов и концен-

трацию гемоглобина в крови, стимулирует обмен углеводов, белков и фосфора.

Японские перепела, глицинаты микроэлементов, β -каротин, плазма крови, гемоглобин, эритроциты, обмен веществ

Established that the replacement basically ration inorganic microelements on their glycinate in

doses that meet the needs of quail of parental herd raises quantity erythrocytes and concentration of hemoglobin in the blood, stimulates the metabolism of carbohydrates, protein and phosphorus.

Japanese quail, glycinate microelements, β -carotene, blood plasma, hemoglobin, red blood cells, metabolism

Література

1. Виробництво перепелиних яєць. Технологічний процес. Основні параметри: СОУ 01.24-37-538:2007. [Чинний від 2008-01-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2007. – 18 с. (Національний стандарт України).

2. Камышников В.С. Справочник по клинико-биохимическим исследованиям и лабораторной диагностике / В. С. Камышников. – М.: МЕДпресс – ИНФОРМ. – 2004. – 912 с.

3. Клиническая лабораторная диагностика в ветеринарии / [И.П.Кондрахин, Н.В.Курилов, А.Г.Малахов и др.] – М.: Агропромиздат, 1985. – 287 с.

4. Кокунин В.А. Статистическая обработка при малом числе опытов / В.А.Кокунин // Украинский биохимический журнал. – 1975. – №47. – Вип. 6. – С. 776-790.

5. Лохова С. Хелатные соединения в комбикор-

мах для бройлеров / С. Лохова // Животноводство России. – 2005. – №10. – С. 14.

6. Мельникова Н. М. Мінеральний обмін як показник фізіологічного статусу організму / Н.М.Мельник, Н.М.Ворошилова // Здоров'я тварин і ліки. – 2008. – №9 (82). – С. 22-23.

7. Петросян А. Уроки мінерального питаня / А.Петросян // Животноводство России. – №10. – 2008. – С. 61-63.

8. Практикум по клинической диагностике с рентгенологией / [И.М.Беляков, Г.Л.Дугин, В.С.Кондратьев, И.А. Ленец]. – М. : Колос, 1992. – 286 с.

9. Свеженцов А.И. Микробиологический каротин в питании животных и птицы / [А.И.Свеженцов, И.С.Кунщикова, А.А.Тюренков и др.]; под. ред. А.И.Свеженцова. – Днепропетровск: АРТ-ПРЕСС, 2002. – 160 с.